

Корнівська В. О.

*доктор економічних наук, старший науковий співробітник
сектору інформаційної та цифрової економіки
відділу економічної теорії*

*Державної установи «Інститут економіки природокористування
та сталого розвитку Національної академії наук України»
м. Київ, Україна*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0348-0404>

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-290-9-43>

ГАРМОНІЗАЦІЯ ПЛАТІЖНОГО ПРОСТОРУ В ЦИФРОВУ ЕПОХУ

Переведення грошей центрального банку в цифрову форму є логічним етапом еволюції форм грошей і відповіддю на зростаючий попит на безпечні та надійні платежі. У цьому контексті цифрова валюта центрального банку (ЦВЦБ) є наріжним інституційним підґрунтям, що, формуючи конкурентне та інноваційне середовище для здійснення платежів у національній системі фінансово-інституційних координат, закладає основи довгострокової усталеності. ЦВЦБ не тільки задовольняє попит споживачів фінансових послуг, але й створює умови для захисту монетарного суверенітету країни.

Центральні банки сьогодні знаходяться у складних умовах, оскільки фінансовий простір все важче піддається регулюванню через розповсюдження інноваційних механізмів циркуляції ліквідності, активізацію використання нових платіжних засобів у форматі криптовалют.

Так, в умовах воєнного стану в Україні криптовалюти виявилися найбільш швидким рішенням для надання фінансової допомоги нашій країні, стали частіше використовуватися для транскордонних переказів.

Тому центральні банки досліджують можливості впровадження ЦВЦБ, які є прозорими, безпечними, доступними та стабільними, на відміну від приватних криптовалют. Платіжний простір зазнає фундаментальних змін, і центральні банки мають відіграти ключову роль у цьому процесі.

У 2021 році Європейським центральним банком у співпраці з національними центральними банками єврозони було ініційовано

проект щодо визначення доречності введення цифрового євро, що є цифровим еквівалентом готівки і буде доповнювати банкноти та монети, надаючи ринковим суб'єктам додатковий платіжний вибір.

Восени 2023 року в ЄС буде остаточно визначено, чи варто вводити цифрову валюту центрального банку, і яким має бути наступний етап в реалізації проекту щодо введення цифрового євро.

Цифровий перехід потребує розробки комплексної стратегії розвитку цифрових платежів. Як свідчать офіційні документи Європейського центрального банку, ЦВЦБ вводитиметься для збереження ролі державних грошей у забезпеченні безперервного співіснування, конвертованості і взаємодоповнюваності різних форм, які приймають гроші; для забезпечення єдності грошей, монетарного суверенітету і цілісності фінансової системи; для сприяння стратегічній автономії та економічній ефективності шляхом введення європейського цифрового платіжного засобу, який можна буде використовувати для будь-яких цифрових платежів, який відповідатиме суспільним цілям Європи та базуватиметься на європейській інфраструктурі [1; 2].

Наявність цифрових грошей, випущених центральним банком, забезпечить якір стабільності для монетарної системи. Цифрова валюта центрального банку зміцнить монетарний суверенітет єврозони та сприятиме конкуренції й ефективності в європейському платіжному секторі. ЦВЦБ буде доступною, надійною, безпечною, ефективною, з найвищим рівнем конфіденційності. Водночас Європейський центральний банк підкреслює, що ЦВЦБ має використовуватися як платіжний засіб, а не як інструмент для фінансових інвестицій. ЄЦБ передбачає, що ЦВЦБ – це безпечний та зручний цифровий платіжний засіб, яким міг би користуватися кожний ринковий суб'єкт у євроні. Для здійснення платежів за допомогою цифрового євро використовуватимуться картки або телефонні додатки, отже, розрахунки будуть максимально зручними.

Можливості впровадження цифрової валюти центрального банку в Україні закріплені Законом України «О платіжних послугах», що вступив в силу 01.08.2022 року. Законом встановлено, що цифрові гроші Національного банку України – це електронна форма грошової одиниці України, емітентом якої є Національний банк України, вони використовуються фізичними і юридичними особами для проведення платіжних операцій та розрахунків. Метою впровадження цифрової валюти центрального банку є забезпечення у повній мірі регульованого фінансового ринку в умовах зростання викликів цифрової трансформації та

захист національної валюти від зростаючої конкуренції з боку великих Fintech-гравців на платіжному ринку. Тут слід відмітити, що Національний банк України в аналізі можливості введення цифрової валюти випередив європейських колег, і вже наприкінці 2016 року розпочалося дослідження можливості випуску е-гривні, а у 2018 році було реалізований пілотний проєкт.

В Україні в умовах зростаючої невизначеності впровадження цифрової валюти центрального банку набуває особливого значення: для реалізації програм державної підтримки населення, малих та середніх підприємств; забезпечення транспарентного економічного середовища. Не менш важливим є формування прямого зв'язку між державою та ринковими суб'єктами, що актуалізується у сучасних умовах переорієнтації бізнес-моделей фінансових посередників на платіжне обслуговування, за якого відбувається зростання розмірів комісійної винагороди. Цифрові гроші будуть стимулювати цінову та нецінову конкуренцію у банківському середовищі.

Водночас, реалізуючи цифрову стратегію в українській економіці, слід приймати до уваги, що, незважаючи на триваюче розширення простору використання безготівкових розрахунків, вони не є переважними серед пріоритетів європейських платіжних стратегій.

Звернення до європейського досвіду формування основ cashless-економіки показує, що в ЄС ці процеси розвиваються в умовах постійного вивчення платіжного ландшафту для розуміння того, як ринкові суб'єкти здійснюють платежі – з використанням готівки, або безготівковим способом, і якими є їх потреби. Останній звіт фахівців ЄЦБ (2022 р.) показав, що незважаючи на те, що у ЄС триває зростання обсягів безготівкових платежів, готівка все ще відіграє важливу роль. Тому як Стратегія роздрібних платежів у Євросистемі, так і Стратегія «Готівка 2030» проголошують забезпечення паритетного доступу до платіжних засобів, як готівкових, так і безготівкових, як основу стратегії роздрібних платежів Євросистеми [3].

Для забезпечення усталеності фінансово-інституційного простору в Україні необхідним є збереження нецифрових платіжних альтернатив. Впровадженню ЦВЦБ має передувати створення відповідної Концепції та її висвітлення серед всіх операторів платіжного ринку та населення, з вказанням всіх етапів впровадження, механізмів та заходів щодо введення цифрових грошей в обіг, відповідальності держави за циркуляцію цифрових грошей. Впровадження має бути поступовим, з паралельним обігом готівки. На кожному етапі впровадження мають

відбуватися постійні супроводжувальні інформаційні контакти керуючих осіб НБУ та широкого загалу для забезпечення високого рівня довіри до процесу вводу цифрових грошей в обіг.

Література:

1. Digital euro. ECB. URL: https://www.ecb.europa.eu/paym/digital_euro/html/index.en.html.

2. The digital euro and the evolution of the financial system. Introductory statement by Fabio Panetta, Member of the Executive Board of the ECB, at the Committee on Economic and Monetary Affairs of the European Parliament. Brussels, 15 June 2022. ECB. URL: <https://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2022/html/ecb.sp220615~0b859eb8bc.en.html>.

3. Study on the payment attitudes of consumers in the euro area. ECB. URL: https://www.ecb.europa.eu/stats/ecb_surveys/space/html/index.en.html.